

Verslag excursie Subgroep Realisatie, 24 september 2009. Natuurherstel en –ontwikkeling op de overgang van zoet naar zout

We waren deze keer met een relatief kleine groep. We werden begeleid door Jeroen Huisman van Waterschap Noorderzijlvest en Peter Paul Schollemma van Waterschap Hunze en Aa's. Ook waren de terreinbeheerders aanwezig op de locaties die we bezochten: Arjan Hendriks en Silvan Puijman van Het Groninger Landschap.

1. Klutenplas

Inleiding

De eerste locatie die we bezoeken is de Klutenplas. In eigendom van Het Groninger Landschap. Jeroen geeft eerst een algemene inleiding. Het kustgebied van Groningen is ontstaan door opeenvolgende landaanwinningen. Hierdoor is een opeenvolgende rij van dijkes in het landschap ontstaan. In de dijken lagen sluizen om het overtollig water (bij laag tij) te spuien. Het landschap had een estuarien karakter waar het water zwak tot sterk brak was. Chloridegehalten liepen op tot 4000 mg/l. Nabij de stad Groningen kwamen nog gehalten voor van 300 mg/l. Ongeveer 30 jaar geleden is de laatste dijk verzwwaard en zijn tegelijk de sluizen vervangen door gemalen. Daarnaast is een zoetwaterplan opgezet om het brakke water met zoet water uit het binnenland effectief richting de gemalen te sturen. Het brakke karakter van het gebied met bijbehorende brakke ecosystemen is daardoor steeds verder in kwaliteit achteruit gegaan of geheel verloren gegaan. Daarom is besloten om als compensatie ca. 150 ha brakke natuurgebieden aan te leggen. Hiervan is inmiddels ca. 10 ha. gerealiseerd.

Jeroen geeft uitleg

De Klutenplas

Inrichting en beheer

Arjan geeft een toelichting over de inrichting en het beheer van het gebied. Het gebied is in 2005 aangelegd. De grootste plas in het gebied is ontstaan bij de kleiwinning voor de dijkverzwaring. Bij de inrichting van het natuurgebied is de bouwvoor verwijderd en zijn enkele slenken en ondiepere plassen gegraven. Er ligt een onttrekkingsvijver om de zoute kwel op gang te brengen. Deze hoeveelheid blijkt echter te klein om het gebied voldoende brak te houden. Bovendien is de wens om één maal per jaar het gebied te inunderen met brak water. Een alternatieve methode die nu wordt voorgesteld is om het water uit de diepe plas eens per jaar met een pomp over het gebied te verspreiden. Onderzocht moet worden hoe snel de plas zich weer vult met (brak) water.

Verder zijn er plannen om de inrichting van het gebied verder te optimaliseren. Zo zou een bestaand eiland verlaagd worden en zouden het oude en het nieuwe deel met elkaar verbonden worden. De kwelsloot tussen het gebied en de dijk vormt vanwege de beschoeiing een barrière voor de jonge kluten die het gebied willen verlaten richting de kwelders van de Waddenzee. Daarom is het peil in de kwelsloot tot boven de beschoeiing verhoogd. Het voorstel is om de beschoeiing later naar beneden te brengen.

Klutenplas met links de grote plas

De kwelders buitendijks

Flora en fauna.

Het gebied fungeert als rustgebied, fourageergebied en vluchtgebied voor veel vogelsoorten. SOVON voert inventarisaties uit. Er broeden kluten en kokmeeuwen. In 2009 hebben ca. 220 kluutparen met succes gebroed. Om predatie door de vos te voorkomen is een schrikdraad aangelegd. Verder komen er zoutminnende plantensoorten in het gebied voor.

Discussie

Er is een discussie over het zoetwaterplan en vooral de noodzaak om over zoet water te beschikken voor de landbouw. Deze discussie heeft ook een relatie met de zeespiegelstijging. Voor verdere discussie: zie onder het gebied Ruithorn.

2. Ruithorn

Inleiding

De aanleiding om dit gebied aan te leggen is hetzelfde als bij de Klutenplas: compensatie voor de dijkverzwaring en het zoetwaterplan. Het gebied is in eigendom en beheer van Natuurmonumenten. Het gebied ligt in een polder die in de jaren 20 van de vorige eeuw is aangelegd.

Inrichting en beheer

Bij de omvorming naar natuur is het gebied vergraven en ingezaaid met gras en wordt begraasd. Achter in het gebied is een kwelvijver. Het systeem is iets robuuster dan de Klutenplas.

Ruithorn

Ruithorn

Flora en fauna

De macrofauna in dit gebied is typisch voor brakke wateren. Er komen ook zoutminnende planten voor. Van de vogels zijn lepelaars en kluten belangrijk. Het gemaal Noordpolderzijl (vlak bij het gebied gelegen) wordt gebruikt als intrekpunt voor Driedoornige stekelbaars. Deze intrek bij het gemaal heeft invloed op een groot achterliggend gebied, waaronder het gebied Ruithorn ook valt. Helaas kunnen de stekelbaarzen nu de brakwatergebieden nog niet bereiken.

Discussie

Komt nu het brakke ecosysteem terug en wordt hiermee de dijkverzwaring met vervanging van spuisluizen door gemalen en het zoetwaterplan voldoende gecompenseerd? De indruk is dat het beheer vooral gericht is op vogels (kluut, lepelaar).

3. Polder Breebaart

Inleiding

Polder Breebaart is een oorspronkelijke landbouwpolder die gelegen is tussen een secundaire en een primaire waterkering aan de rand van de Dollard. Er waren aanvankelijk ideeën om door het gebied een afvoerkanaal aan te leggen maar dat plan is niet doorgegaan. Hierop ontstonden er ideeën om het gebied te gaan inrichten als natuurgebied. Het gebied is in 1992 door Het Groninger Landschap aangekocht.

Peter Paul geeft uitleg

Overzicht polder Breebaart

Inrichting en beheer

In 2000 is een oude slenk opnieuw open gegraven met OBN-subsidie. Daarnaast is er hierbij een duiker onder de zeedijk door gelegd om op deze wijze een verbinding te creëren met de Dollard. Hierdoor kent het gebied een gedempt getij. Bij opkomend tij stroomt er water met slib naar binnen. Het slib bezinkt en verlaat het gebied dus niet bij afnemend tij. Het gebied dreigt daardoor dicht te slibben.

Verder is er een vispassage aangelegd vanuit het gebied met het achterliggende land. Er is een vijzel die water vanuit het achterland (polder Fiemel) naar Polder Breebaart water pompt en op deze wijze een lokstroom opwekt. In Breebaart is een verzamelbak aangelegd die op een gegeven moment dicht kan worden gezet. De vis wordt dan onder vrij verval vanuit de verzamelbak naar het achterland “geloosd”. Voor de migratie in omgekeerde richting (van achterland naar Breebaart) kunnen de vissen in principe met de vijzel mee. De vis heeft echter de neiging om de hoofdstroom te volgen, richting gemaal. Om de vis richting vijzel te sturen, is een lichtlijn aangelegd.

Het gebied wordt begraasd met koeien. Begin maart wordt er gemaaid. Het gebied groeit toch steeds verder dicht met riet. Om predatie door de vos te voorkomen is een stroomdraad aangelegd.

De vijzel

Uitstroom vijzel met opvangbekken

Flora en fauna

In het gebied komen veel kluten voor, maar dit aantal daalt wel. Aanvankelijk waren er 750 broedparen, tegenwoordig zijn dat er ca. 120. Dit komt waarschijnlijk omdat het gebied steeds meer met riet begroeid raakt.

Er komen zoutminnende planten voor zoals Zeekraal, Zeeaster, Zulte en Goudknopje. Er komt geen Lamsoor voor.

Zeeaster

Goudknopje

Zeekraal

Vogelkijkhut

Discussie

Ook bij dit gebied wordt geconstateerd dat het beheer vooral gericht is op vogels. Wel wordt er binnen de monitoring gekeken naar andere zaken zoals vegetatie, vissen, slibaanwas, macrofauna, etc. De faunagemeenschap is typisch voor brak water (weinig soorten, wel soorten van brak water in hoge aantallen).